

Úvod do jazykovědy (5)

doc. Mgr. Petr Stehlík, Ph.D.
ÚR JL FF MU

Klasifikace jazyků

2

1) Genetická / genealogická klasifikace

Kritérium příbuznosti jazyků (společný prajazyk)

2) Typologická klasifikace

Základní typy jazyků podle strukturálních rysů

3) Areální / geografická klasifikace

Kritérium geografického rozložení jazyků

4) Sociolingvistická klasifikace

Podle počtu mluvčích jazyků

Genetická klasifikace jazyků

3

Jazykové rodiny > větve > skupiny (> podskupiny)

Klasifikační problémy:

- ▶ Rozlišení jazyků a dialektů
- ▶ Ohrožené a mrtvé jazyky
- ▶ Izolované (nezařaditelné) jazyky

Genetická klasifikace jazyků

4

1. Rodina indoevropských jazyků (cca 2 mld. mluvčích)

A) Větev evropská. Skupiny:

a) **Baltské** (litevština, lotyšština)

b) **Slovanské** (**západní**: čeština, slovenština, polština; **jižní**: slovinština, srbština, chorvatština, bulharština, makedonština; **východní**: ruština, ukrajinština, běloruština)

c) **Germánské** (**severní**: islandština, norština, švédština, dánština; **západní**: angličtina, němčina, holandština; **mrtvé**: gótština, vandalština)

Genetická klasifikace jazyků

5

1. Rodina indoevropských jazyků (cca 2 mld. mluvčích)

A) Větev evropská. Skupiny:

d) Keltské (gaelština, velština...)

e) Italské (mrtvé: oskičtina, umberština, latina > podskupina románských jazyků – viz dále)

f) Řečtina

g) Albánština

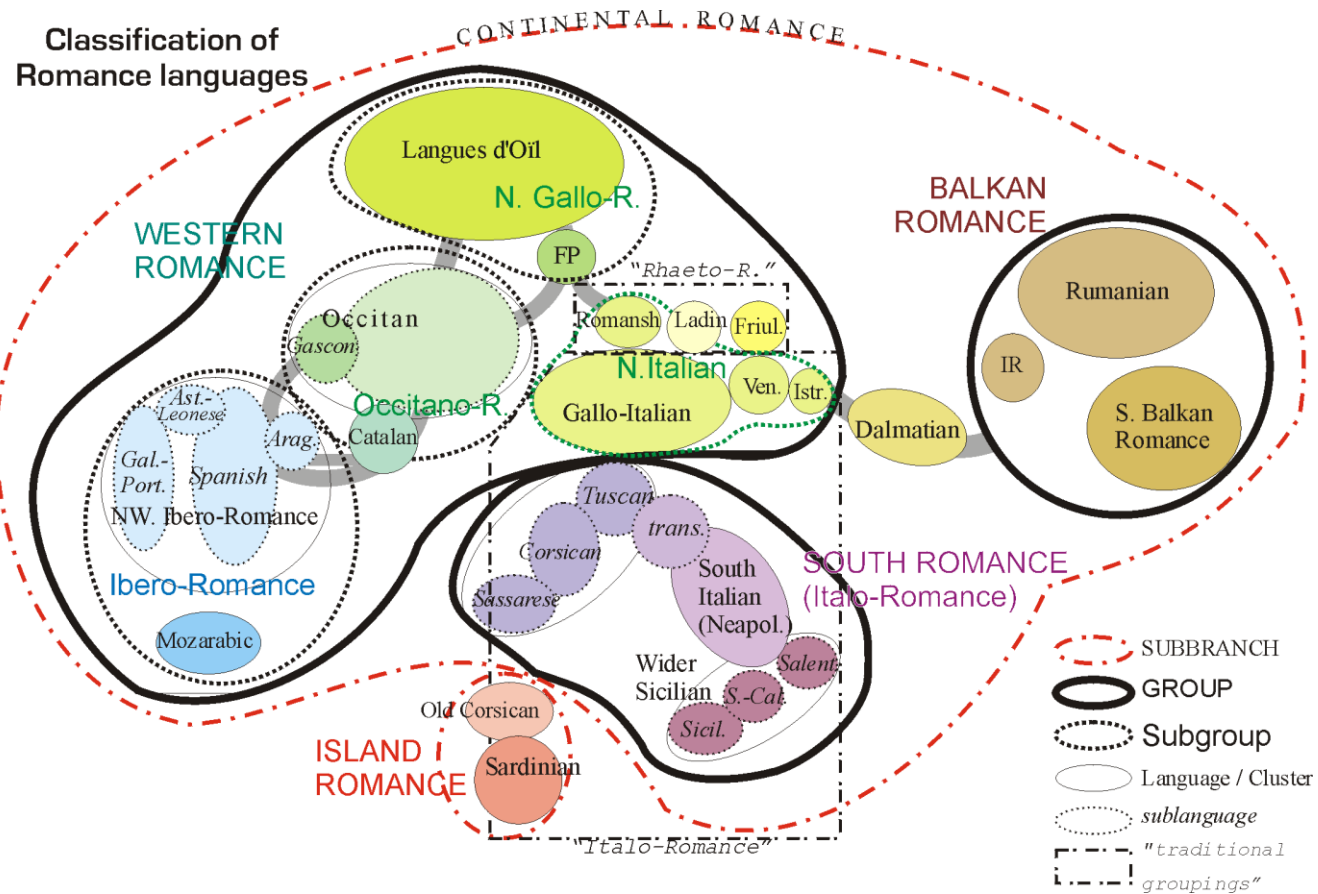
h) Arménština

i) Další vymřelé jazyky (etruština, dáčtina...)

Románské jazyky

6

- 1) Španělština
- 2) Portugalština
- 3) Francouzština
- 4) Italština
- 5) Rumunština
- 6) Okcitánština
- 7) Katalánština
- 8) Rétorománština
- 9) Moldavština (dříve místo ní již mrtvá dalmatština)
- 10) Sardština

Klasifikace románských jazyků

Románské jazyky

Genetická klasifikace jazyků

1. Rodina indoevropských jazyků (cca 2 mld. mluvčích)

B) Větev asijská. Skupiny:

- a) **Indické** (hindština, urdština, bengálština, romština...
+ mrtvé jazyky, např. sanskrt, védština)
- b) **Íránské** (perština, kurdština, afghánština/paštu...)

Genetická klasifikace jazyků

10

2. Rodina tibetočínských jazyků (přes 1 mld. mluvčích)

Skupiny jazyků:

- a) **čínština** (více jazyků či vzájemně nesrozumitelných dialektů)
- b) **tibeto-barmské** (tibetština, barmština)

3. Rodina afrických jazyků (kolem 800 mil. mluvčích)

Více skupin (příklady jazyků: svahilština, zuluština, rwanda...)

Genetická klasifikace jazyků

11

4. Rodina semitohamitských jazyků (přes 200 mil. mluvčích)

Skupiny jazyků:

- a) **semitské** (arabština, hebrejštiny, amharština + mrtvé, např. aramejštiny, féničtiny)
- b) **hamitské** (**egyptština**: kopština + staroegyptština;
berberské: tuaregština; **kušitské**: somálština; **čadské**)

Genetická klasifikace jazyků

12

5. Rodina austronéských jazyků (přes 200 mil. mluvčích)

Skupiny jazyků:

- a) západní / indonéské (malajština, indonéština, jávština...)
- b) východní / oceánské (fidži, tahitština, havajština...)

Genetická klasifikace jazyků

13

Další jazykové rodiny:

6. **Drávidské** (např. tamilština)
7. **Altajské** (**turecké**: např. turečtina, tatarština, uzbečtina; **mongolské**: např. mongolština; **mandžusko-tunguzské**: mandžuština)
8. **Austroasijské** (např. khmerština, vietnamština)
9. **Thajské** (např. thajština, laoština)
10. **Uralské** (**ugrofinské**: např. finština, estonština, maďarština; **samojedské**)
11. **Kavkazské** (gruzínština, čečenština, inguščina...)

Genetická klasifikace jazyků

14

Další jazykové rodiny:

12. Americké indiánské (severoamer.: např. navaho, krí, mohikánština; **přechodné**: majské, nahuatl, araukánština; **středoamer.**: zapotec; **jihoamer.**: kečua, aymara...)

13. Papuánské (indicko-pacifické, mnoho jazyků)

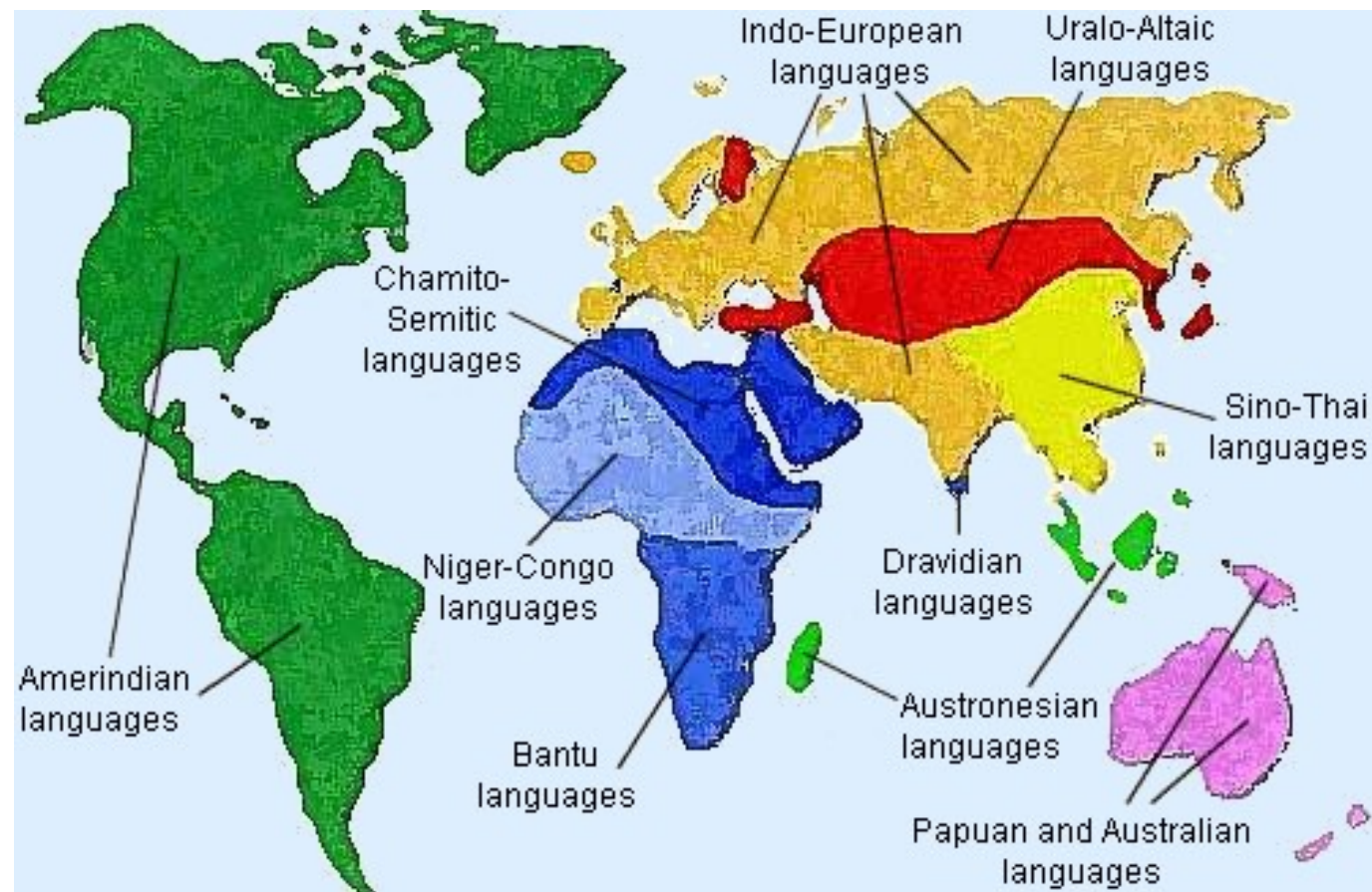
14. Australské (mnoho skupin a jazyků)

+ jazyky:

a) **Izolované** (např. japonština, korejština, baskičtina)

b) **Vymřelé blízkovýchodní a středomořské** (např. iberština, sumerština, minojština apod.)

Genetická klasifikace jazyků

Pidgin a kreolština

16

Pidgin: kontaktní, mezinárodní pomocný jazyk (zjednodušená gramatika, elementy více cizích jazyků, hlavně angl., fr., šp., port. – např. Nová Guinea, Afrika, Asie).

Kreolština: pidgin > mateřský jazyk (např. Jamajka, Haiti, Seychely).

Typologická klasifikace jazyků

17

S přihlédnutím k charakteristikám více jazykových rovin (fonologická, morfologická – flexe, syntaktická – slovosled).

Typologie podle Skaličky (původně již W. von Humboldt). **Jazyky:**

1. izolační
2. aglutinační
3. flektivní
4. introflektivní
5. polysyntetické

Typologická klasifikace jazyků

18

- 1. Izolační jazyky** – vyjadřování gram. funkcí pomocnými slovy (čínština, angličtina). Pevný slovosled, často melodický přízvuk.
- 2. Aglutinační jazyky** – vyjadřování gram. funkcí afixy, každý z nich jen jednu funkci (turečtina, maďarština). Příklad: tur. *ev* (dům) > *ev-ler* (domy) > *ev-ler-in* (genitiv pl. domů). Bez shody mezi subst. a adj.
- 3. Flektivní jazyky** – akumulace více gram. funkcí v jednom afixu (např. *stroj* > *stroj-ů* = genitiv + plurál) nebo více afixů stejné funkce (latina, čeština...). Volný slovosled, shoda.

Typologická klasifikace jazyků

19

- 4. Introflektivní jazyky** – vyjadřování gram. funkcí alternacemi kořenu slova (arabština, hebrejšтина). Příklad: arab. *KTB* > *kátib* (spisovatel), *kitáb* (kniha), *kutub* (knihy), *maktaba* (knihovna). Ale také evr. jazyky: *woman* > *women*, *Mutter* > *Mütter*.
- 5. Polysyntetické jazyky** – vyjadřování gram. funkcí kombinacemi plnovýznamových slov a slovosledem (některé indiánské a eskymácké jazyky). Příklad gram. funkce plnovýznamového slova: indonéština (*orang* = člověk > *orang orang* = lidé). Obecněji také tvoření četných složenin (např. němčina).

Areální / geografická klasifikace jazyků

20

Makroareály:

1. Evropa
2. Přední Asie a severní Afrika (arabština, islám)
3. Indie a Indonésie (sanskrt, hinduismus, buddhismus)
4. Východní Asie (čínština, konfucianismus, buddhismus)
5. Amerika
6. Austrálie
7. Ostatní Afrika

Jazykové svazy: navzájem nepříbuzné, ale ovlivňující se jazyky na určitém území, např. balkánské jazyky včetně rumunštiny.